

בבא בתרא נ"ד

השליך לפת בקרקע הגר ולא כיסה אמר רבי ירמיה ביראה בשם רב יהודה, מי שזרע בעפר לא קנה
לפת בתוך נקעים של קרקע הגר, והשליך את
הלפת ולא כיסה בעפר, לא קנה את הקרקע בחזקה. מפני שבשעה שהשליך אותה
לא היה שבח וכשהלפת גדלה השבח בא ממילא. ואינה חזקה, שהרי הוא לא עשה
שום תיקון בקרקע, והשלכת זרע בקרקע אינו מעשה אלא אם כן זרע ואחר כך
מכסהו⁴⁷².

מי שפשח דקל ע"ד הדקל קנה ע"ד אמר שמואל, מי שקצץ מענפי הדקל כדי שיגדל הבהמות לא קנה
היטב, קנה בחזקה. ואם פשחו על דעת להאכיל את
הבהמות שלו, ולא התכוון לטובת הדקל לא קנה, אפילו שהתכוון להחזיק בדקל
ולקנותו בחזקה זו. ואפילו שממילא הוא מועיל לדקל כיון שאינו מתכוין לתקן
את הקרקע בדומה לנעל וגדר אלא ללקיטת פירות אינה חזקה, והוא כמחזיק שלא
מדעת. וכשאמר אני מתכוון לקנות בלקיטה זו, הוא כמי שהולך בשוק ואומר אני
רוצה להחזיק בשדה פלוני, שבדיבור בלא מעשה אינה חזקה שצריכים שני דברים
שיעשה תיקון בקרקע בידיים, ויתכוין באותו תיקון לשם תיקון וכדי להחזיק.

משני הצדדים ע"ד הדקל מצד אחד שואלת הגמרא, מנין יודעים אם הוא פשח את ע"ד בהמות
הענפים על דעת הדקל או על דעת הבהמות, שלא
יוכל לטעון על דעת הדקל עשיתי? עונה הגמרא, שאם הוא קצץ את הענפים מכל
הצדדים של הדקל, מעט ומעט מכאן הוא עשה זאת על דעת הדקל⁴⁷³. ואם הוא
קצץ מצד אחד, והוא מקלקל את האילן במה שמגלהו כולו מצד אחד, ודאי שעשה
זאת רק על דעת להאכיל לבהמות, ואינו חושש לטובת האילן.

מי שמלקט ציבי ע"ד הקרקע קנה ואמר שמואל, מי שמכבד ומנקה שדה מקיסמים ע"ד העצים לא קנה
ועשבים רעים על דעת הקרקע, שתהיה נוחה
לחרוש קנה בחזקה. ואם מתכוון ללקט עצים לשריפה לא קנה, מפני שלא קונים
בחזקה בכל לקיטת פירות⁴⁷⁴. אם ליקט את הגדולים ואת הקטנים אפשר לומר

472 ואכילת הלפת אינה חזקה שאכילת פירות אינו קונה ואינה חזקה לקנות שהרי אינו עושה שום תיקון בקרקע בלקיטת הפירות ובאכילתם. שיהיה דומה לנעל גדר ופרץ, וגם אינו דומה להציע מצעות בנכסי הגר. שגופו נהנה מן הקרקע והקרקע משמשת אותו כעבד לרב. וכן אומרים לקמן והרי אכילת פירות דבנכסי חבירו קנה לענין חזקה ג' שנים ובנכסי הגר לא קנה. רשב"ם.

473 ואע"ג שאפשר לומר גם שעשה זאת על דעת הבהמות מסתמא כל אדם מתכוין על דעת להחזיק וכל היכן שאפשר לומר כך ואפשר לומר כך אומרים שהתכוון לקנות. רשב"ם.

474 תוס' כתבו שאפ' שהקרקע מתקנת בכך וכן בפשח דיקלא ע"ד דחייתא אפ' שמועיל לדקל מפני שלא קונה אלא אם מתכוון לקנות. ובפ' הפרה אמרו המחזיק בשטרותיו של גר מהו מאן דמחזיק בשטרא אדעתא דארעא ובארעא לא אחזיק, ושטרא לא קנה דלאו אדעתיה, או דלמא דעתיה נמי אשטרא. ואין להקשות מדוע ידו לא קונה שלא מדעתו כחצרי, מפני שאם הוא יודע שהיא בחצרו ואינו מתכוון לקנות לא קנה. וא"ת במצא בגל או בכותל ישן מדוע לא תקנה חצרו? וי"ל שבדבר שאין הוה שימצא חצרו לא קונה שלא מדעת. תוס'.

שהוא עשה זאת על דעת הקרקע וקנה בחזקה. ואם אסף את הגדולים הראויים
לשריפה, והניח את הקטנים אין לומר שעשה זאת לטובת הקרקע ולא קנה את
הקרקע בחזקה.

מסיר מכשולות השדה ע"ד הקרקע ואמר שמואל, מי שמסיר את מכשולות השדה
קנה ע"ד גורן לא קנה ומשוה את פני הקרקע על דעת הקרקע, כדי
להחליקה והמחרשה לא תשבר, קנה מפני שהוא דומה לחורש. על דעת בית
הגרנות, לישר את הקרקע לעשות גורן לדוש שם תבואה לא קנה. כיון שקרקע
זה עומד לחרישה ולא לגורן, ואחרי שידוש ויחבוט שם את החטים יהיה צריך
לחרוש ולזרוע שם. נמצא שעשיית הגורן הזה הוא קלקול ואינו מתקן את השדה.
וכל תיקון שסופו לסתור אינו אלא קלקול, ומתחילה אינו מתקן את השדה.⁴⁷⁵

תל בגומה ע"ד הקרקע תל בתל אם הוא לקח תל והשליך אותו בגומה, ונמצא
וגומה בגומה ע"ד גורן שהשוה את כל הקרקע אפשר לומר שהתכוון
לחרוש, שלא תתעכב המחרשה וקנה. ואם הרחיב את התל במקומו והשפילו
ונותן מגבהו סביבו כדי שלא יהיה זקוף כל כך, וכן כשחפר בצדי הגומה גרר
את העפר לאמצעיתה ונעשתה חלקה. ויש כאן מקומות מקומות, גומות ותילים
כל אחד לבדו, ויש מקום שראוי לחבוט בו חטים ולא לחרישה, אינו חזקה⁴⁷⁶.

מי שפתח מים ע"ד המים קנה ע"ד ואמר שמואל, מי שפתח מים בקרקע על דעת
הדגים לא קנה הקרקע קנה, על דעת הדגים לא קנה. אם עשה
שני פתחים אחד מכניס מים ואחד מצד השני מוציא, הוא התכוון לצוד את הדגים
ולא להשקות את השדה. מפני שאם היה מתכוון גם להשקות את השדה היה עושה
פתח אחד והמים יתעכבו שם וישקו את השדה, וגם הדגים יהיו נצודין מאליהם.
ואם פתח פתח אחד, הוא התכוון גם להשקות את השדה וקנאה.

מעשה באשה שאכלה דקל על ידי 'תפשיחא', שפשחה את ענפי הדקל רק מצדו
האחד על דעת הבהמות שלש עשרה שנה. ובא אדם ועדר מעט מתחתיו וכאשר
בא לפני לוי, ויש אומרים לפני מר עוקבא, לוי העמיד את הדקל בידיו. וכשהיא
באה וצווחה לפניו אמר לה, מה אעשה לך שלא החזקת כמו שבני אדם מחזיקים
על דעת הדקל, וקוצצים את הדקל מכל צדדיו.

אמר רב, הצר בכתלי בית בנכסי הגר צורה של חיה או עוף קנה את הבית בחזקה.⁴⁷⁸

475 ואינו דומה לנעל וגדר ורפק ביה פורתא והשקאת מים שכל אלו אין סופם לסתרון אבל גורן זה סופו לקלקול
ולסתרו שעיקר הקרקע עומדת לחרישה. אבל אם רצה לעשות שם גורן קבוע לעולם נראה בעיני שקנה שאין
לך חזקה גדולה מזו. רשב"ם.

476 "י דאורלינש הקשה הרי אנן סהדי שלדישה צריכים קרקע ישרה יותר מאשר לחרישה. ועל רשב"ם קשה
אך יודעים אם כוונתו לעשות כאן גורן קבוע. ומפרש שדרי דרי אינו לדיש אלא להעמיד בהמות. ור"ת השיב לו
שהיו דשים במורגים ולא היו צריכים לישר את הקרקע כל כך. תוס'.

477 וכל החזקות הללו בין בנכסי הגר בין במתנה בין במכר והאחין שחלקו.

478 בסידור וכיור אמרו דוקא אמה כנגד הפתח בצירורים בעלמא כפרחים, אבל צורת חיה או עוף היא חשובה ודי

והדבר נלמד מכלל המעשה ברב שקנה את הגינה הסמוכה לבית מדרשו שהיתה של גר שמת ורב קנאה בכך שעשה בה צורה להחזיק בה.

שדה המסויימת במצריה רב א' קנה כולה
במכוש א' שמואל א' מקום מכושו בלבד

אמר רב הונא בשם רב, אם הכיש מכוש אחד בשדה המסויימת במצריה, שיש לה מצר בארבע רוחותיה, קנה את כולה. בין בנכסי הגר ובין במכירה⁴⁷⁹. ושמואל אמר, לא קנה אלא מקום מכושו בלבד. ודוקא נכסי הגר, אבל מכר וקבל מצות אפילו עשר שדות בעשר מדינות והחזיק באחת מהן קנה כולן.⁴⁸⁰ ובשדה שאינה מסויימת במצריה, אלא בקעה גדולה ופתוחה לשדות אחרים או לרשות הרבים, עד כמה צריך לחפור ויקנה את כולה?⁴⁸¹ רב פפא אמר כשיחרוש צמד בקר שורה אחת מקצה השדה ועד קצהו ויחזור, ובחזרתו יעשה עוד שורה אחרת. שתי שורות על פני כל השדה משפתו אל שפתו ממזרח למערב קנה את כל השדה גם מן הצפון לדרום^{482 483}.

רב יהודה א' בשם שמואל נכסי עכו"ם הם רב יהודה אמר בשם שמואל, נכסי עובד כמדבר כל המזיק זכה בהם
כוכבים הרי הם כמדבר, כל המחזיק בהם זכה בהם. אם עובד כוכבים מכרם לישראל וקבל ממנו דמים והקונה עדיין לא החזיק בהם הם הפקר, ואם ישראל אחר קדם והחזיק בהם כאילו הם נכסי הגר שמת⁴⁸⁴. מפני שכאשר המעות הגיעו ליד עובד כוכבים הוא הסתלק מהם, ואינו יכול לחזור בו, שכל קנינו של עובד כוכבים אינו אלא בכסף^{485 486}. וישראל לא

באחד ולא צריכים אמה ולא כנגד הפתח. רשב"ם.

479 בקרקע שעומד לחרישה אבל בבית אינה חזקה.

480 כמו שאמר שמואל בב"ק ובקדושין וכמו שפירשנו לעיל. ובמח' זו הלכה כרב שהרי ר"נ עשה מעשה כרב לקמן. רשב"ם.

481 לפי רב שהרי לשמואל מסוימת אינה חשובה יותר משאינה מסוימת שאפילו במסוימת אמר לא קנה אלא מכושו, וכ"ש בשאינה מסוימת. יש מפרשים בענינים אחרים ולא נהירא לי כלל. רשב"ם.

482 כיון שחרש שתי שורות על פני כל אורך השדה או על כל רחבו כאילו חרש את כולו שהרי החזיק בו מראשו ועד סופו כן נראה בעיני. רשב"ם. והתוס' פירשו כמה יקנה במכוש אחד.

483 כדאוייל תיירא והדר, מדת תלם והם היו יודעים כמה אורכה של מדת תלם בשדה, שלא היו חורשים בשדה גדולה במענה אחד את כל אורך השדה. ולא כפירוש רש"י שפירש שיחרוש מקצה הגבול עד קצהו, מפני שהלשון לא ממע כך ועוד מדוע צריך שיחזור. תוס'. ועיין ברשב"ם שמפרש שיחרש שתי שורות.

484 וי"מ שיחזיר מעות ללוקח ראשון ואין נראה שא"כ מהו הרי הן כמדבר, אלא זכה לגמרי ואם הראשון יכול לדון עם העכו"ם ולהוציא מעותיו יעשה ואם לא יפסיד. ונראה שהשני נראה רשע שלא גרע מעני המהפך בחררה ובא אחר ונטלה. ופיר"ח שאין הלכה כשמואל משום שאב"י הקשה מדברי שמואל שאמר דינא דמלכותא דינא רב יוסף בא לתרץ ואב"י הקשה לו ואמר ששמואל לא אמרה. ולי נראה שהלכה כשמואל שהרי רב נחמן שהוא דיין והלכתה כמותו בדיני דן כדבריו והרבה אמוראים סוברים כשמואל לקמן וכן עולה הסוגיה. ובמה ששמואל אמר דינא דמלכותא דינא רב יוסף עצמו היה יודע תירוץ ומה שאמר לאב"י אנא לא ידענא עובדא היכי הוה כו' לא חשש לתרץ מאחר שהביא ראיה מעשה. רשב"ם.

485 כמו שא' בפ"ק דקדושין (דף יד: ד) ומשקבל המעות לגביו היא מכירה גמורה שאין הם יכולים עוד לחזור זה בזה. רשב"ם.

486 רשב"ם מפ' משום שכל קנינו של עכו"ם בכסף כמו שא' בקידושין שכל קנינו בכסף. ואינה ראייה לפי ר"ת שמפרש בקידושין שדוקא בעבד עברי אמרו שאין לעכו"ם קנין אחר חוץ מכסף, מפני שבשטר לא יודעים שקונה אפי' בישראל אלא ממה שהוקש אמה העבריה הוקשה לאחרת ובעכו"ם לא שייך קידושין. אבל בעלמא קנינו של עובד כוכבים אינו בכסף אלא במשיכה כדר' יוחנן שא' מיד עמיתך בכסף ומיד עכו"ם במשיכה וכן מסיקים בע"ו.

קנה את הנכסים בנתינת המעות עד שהשטר יבוא לידי⁴⁸⁷ 488, ולכן הרי הן כמדובר וכל המחזיק בהם זכה בהם. אמר אביי לרב יוסף, האם שמואל אמר כך שהשני קנה קרקע של עובד כוכבים בחזקה בלא שטר מעובד כוכבים. והרי שמואל אמר 'דינא דמלכותא דינא', שכל בני המלכות מקבלים עליהם מרצונם את חוקי המלך ומשפטיו ואין למחזיק במזמון חבירו על פי חוק המלך הנהוג בעיר משום גזל. והרי המלך אמר שלא יקנו קרקע אלא בשטר מכירה⁴⁸⁹.

רב יוסף א' אני לא יודע והיה מעשה בדורא רעותא ורב יהודה העמיד ביד השני מעשה במקום ששמו 'דורא רעותא' בישראל שקנה קרקע מעובד כוכבים ובא ישראל אחר ועדר בה מעט. וכשבאו לפני רב יהודה העמידו בידו של השני. והרי רוב מעשיו של רב יהודה שמע משמואל רבו. אמר לו אביי, אין להביא משם ראיה שנכסי עובד כוכבים הם כמדובר, 'דורא רעותא' היא מקום שהיו בו שדות טמונות שהבעלים לא היו נותנים את המס למלך אלא מתחבאים ומבריחים את עצמם. והמלך אמר שמי שנותן 'טסקא', מס למלך יאכל את פירות הקרקע בחזקה בלא שטר⁴⁹¹. ומשום 'דינא דמלכותא' לא היה בידם של הבעלים כח למכור אותם ומכרם בטל. והשני שהחזיק קנה משום 'דינא דמלכותא', שהוא התנה להחזיק בשדה על מנת ליתן את המס למלך. אבל בקרקע שהיא ירושה לעובד כוכבים מאבותיו ומכרה, אם בא אחר והחזיק בה, מוציאים אותה מידו ומחזירים לראשון, כשיהיה לו השטר מן המוכר.

רב הונא קנה קרקע מעובד כוכבים, ובא ישראל אחר ועדר בה, ובא לפני רב

אלא שעובד כוכבים הסתלק כשהכסף הגיע לידו משום שמצינו בעפרון קנין כסף, ושטר ודאי אינו קונה בעכו"ם משום שישראל אינו קונה בשטר אלא מ'ספר המקנה' בירמיהו ושם היה ישראל. תוס'.

487 וישראל לא קנה במתן מעות עד שבא שטר לידו כמו שא' בקדושין וכמו שפרשתי לעיל שאפילו מישראל חברו לא קנה במעות עד שיכתוב לו את השטר וכ"ש מעובד כוכבים, שסתם עובדי כוכבים הם אנסים ואין בדעתו לקנות בלא שטר. ואם בא ישראל אחר ורפך ביה פורתא לפני שהוא עשה זאת קנה. ודוקא בלוקח מעובד כוכבים אבל לוקח מישראל למרות שהלוקח לא קנה עד שיבוא שטר לידו, אחר אינו יכול לקדם ולהחזיק שהרי עדיין היא ברשות המוכר שכל זמן שהלוקח לא החזיק ולא בא השטר לידו שניהם יכולים לחזור זה בזה. רשב"ם.

488 תוס' כתבו שהיו עומדים במקום שכותבים את השטר. וקשה לרשב"א מדוע לא קונה בכסף וצ"ל שאינו גומר בדעתו לקנות אלא בשטר כמו שהוא רגיל לקנות מישראל. ויש לומר במה שאמרו במסכת בכורות ישראל שנתן מעות לעכו"ם בבהמה בדיניהם אע"פ שלא משך קנה, מפני שאמר בדיניהם. ונראה שמותר לתבוע את מעותי מהעכו"ם אע"פ שהוא יחזור ויגזול את המחזיק. תוס'. (עיין בדברי רשב"ם בהע' 13)

489 כיון שהמלך אמר ששום מחזיק בארעא לא יאכל אלא א"כ יש בידו שטר מכירה מן המוכר. ואיך המחזיק יקנה הרי אין לו שטר מן העובד כוכבים, אלא הלוקח ראשון יקנה בדינא דמלכותא כאשר שטרו של העובד כוכבים יבוא לידו. רשב"ם.

490 רב יוסף ידע את מה שא' שמואל דינא דמלכותא דינא, וענה לאביי אנא לא ידענא כו' ובודאי שהיה יודע תירוץ לדבר אלא דהיה עדיף לו לומר מעשה שהיה, ולכן לא חשב לתרץ. ואביי ענה לו שאין להביא ראיה מאותו מעשה, אבל רב יוסף לא חזר בו שמכל מקום שמואל אמר זאת ורב יוסף לא סבר לא מה שאמר אביי ומלכא אמר לא ליכול ארעא אלא בשטרא, ואין כזה דינא דמלכותא אלא יאכל גם בחזקה. רשב"ם.

491 בפ' הניקין אמרו דאזול מרוותיהו דבאגי וגידל בר רעילאי יהיב טסקא דתלת שנין ולכי אתו הדרא להו. ולא אמרו שהקרקע הופקעה מידם כשלא שלמו את המס. מפני ששם מדובר כשהבעלים אמרו לפני באגי שיחרשו ויורעו את הקרקע ויאכלו פירות ויפרעו את המס למלך עד שיחזרו, ובני באגי נתרצו ונתנו לגידול. אבל כאן הבעלים התחבאו בשביל שלא רצו לפרוע את המס. תוס'.

נחמן והעמידה בידו. ואמר לו רב הונא, אם אתה סובר כמה שאמר שמואל נכסי עובד כוכבים הרי הן כמדבר וכל המחזיק בהם זכה, יעשה לי מר כדין אחר שאמר שמואל לא קנה אלא מקום מכושו בלבד, ולא יקנה אלא את אותו מעט שעדר בו⁴⁹². ואמר לו רב נחמן, בדבר זה אני סובר כמו השמועה שהבאתי. שאמר רב הונא בשם רב כיון שניכש בה מכוש אחד קנה כולה.

שלח רב הונא בר אבין כדברי שמואל, ישראל שלקח שדה מעובד כוכבים ובא ישראל אחר והחזיק בה אין מוציאים אותה מידו. וכן היה רב אבין ורב אילעא וכל רבותינו שוין בדבר.

492 ואין לומר שא"ל ליעבד לי מר כאיך דשמואל שאמר דינא דמלכותא דינא ולא יקנה אלא בשטר. שכיון שרב הונא מודה ששמואל אמר שנכסי הגר הרי הן כמדבר על כרחך צריך לתרץ שלא יקשה משמואל על שמואל. רשב"ם.

